

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра спеціальної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА (МАГІСТЕРСЬКА) РОБОТА

Формування навичок спілкування у дітей дошкільного віку з
інтелектуальними порушеннями

Виконала студентка групи СОМ(л)-2
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Зайковська Олена Валеріївна
Керівник: Бессараб А. О.
Рецензент: Облес І. І.
Нормоконтроль _____ Анна КІРІЛЛОВА

Запоріжжя

2024 р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 81 с., 6 табл., 7 рис., 83 джерела, 4 додатки.

Об'єкт дослідження – процес спілкування дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити особливості формування навичок спілкування у дітей старшого дошкільного віку з легким ступенем інтелектуального порушення.

Для розв'язання поставлених завдань використовувалися такі методи дослідження:

а) теоретичні: аналіз наукових джерел із досліджуваної проблеми та результатів практичних досліджень з даної проблеми: узагальнення та систематизація теоретичних та емпіричних даних;

б) емпіричні: Гейдельберзький тест мовленнєвого розвитку (Heidelberger Sprachentwicklungs Test), методика діагностики комунікативної компетентності (за І. Баранець);

в) математико-статистичні (процедура кількісної та якісної обробки даних).

КОМУНІКАЦІЯ, КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ, ДІТИ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ, ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ПОРУШЕННЯ.

ВСТУП

Актуальність дослідження. У дошкільному віці спілкування відіграє ключову роль у формуванні особистості дитини, її соціалізації та пізнавальному розвитку. Саме через комунікацію діти вчаться виражати свої думки, описувати власні стани та емоції, будувати стосунки з оточуючими людьми (як з однолітками, так і з дорослими). Однак діти, які мають інтелектуальні порушення, мають труднощі в опануванні навички говоріння та в комунікативній взаємодії загалом, що ускладнює процес їх адаптації в суспільстві.

Важливою особливістю розвитку дітей із порушеннями інтелекту є те, що їх труднощі в спілкуванні проявляються не лише у мовленнєвому аспекті, а й у розумінні соціальних норм, правил взаємодії та вираженні власних емоцій. Це може призводити до замкнутості, проблем у налагодженні контактів, труднощів у навчанні та засвоєнні нових навичок.

Сучасна корекційна педагогіка пропонує різноманітні підходи до формування мовлення та комунікативних навичок у дітей із порушеннями інтелекту. Серед них особливу увагу привертають ігрові методи, альтернативна та додаткова комунікація, розвиток невербального спілкування. Водночас питання ефективності цих підходів, їх адаптації до потреб кожної дитини та інтеграції в освітній процес залишається відкритим.

Науковці наголошують на важливості раннього втручання, яке дозволяє значно покращити рівень комунікативної взаємодії дітей із порушеннями інтелектуального розвитку. Крім того, важливу роль відіграє взаємодія між педагогами, батьками та ровесниками, адже саме в соціальному середовищі відбувається природне засвоєння навичок спілкування.

Українськими науковцями, які присвячують власні наукові пошуки темі порушень інтелектуального розвитку та становленню процесу спілкування цієї групи осіб, зокрема, є С. Березка, Г. Блеч, І. Бобренко, М. Гайдукевич,

І. Гладченко, І. Голомозда, Н. Горішна, І. Дмитрієва, Н. Королько, Т. Кузнецова, М. Матвєєва, О. Мякушко, М. Омельченко, О. Потамошнєва, Л. Прядко, Л. Руденко, В. Синьов, І. Сухіна, С. Трикоз, О. Фурман, О. Хохліна, О. Чеботарьова, О. Чухліб, Н. Ярмола та ін.

Об'єкт дослідження – процес спілкування дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями.

Предмет дослідження – формування навичок спілкування у дітей старшого дошкільного віку з легким ступенем інтелектуального порушення.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити особливості формування навичок спілкування у дітей старшого дошкільного віку з легким ступенем інтелектуального порушення.

Відповідно до мети були визначені такі завдання дослідження:

1) на основі аналізу психолого-педагогічної літератури охарактеризувати особливості навичок спілкування у дітей з легким ступенем інтелектуального порушення;

2) дібрати діагностичний інструментарій та визначити рівні сформованості навичок спілкування у дітей старшого дошкільного віку з легким ступенем інтелектуального порушення;

3) розробити та обґрунтувати програму формування навичок спілкування у дітей старшого дошкільного віку з легким ступенем інтелектуального порушення та перевірити її ефективність.

Для розв'язання поставлених завдань використовувалися такі методи дослідження:

а) теоретичні: аналіз наукових джерел із досліджуваної проблеми та результатів практичних досліджень з даної проблеми: узагальнення та систематизація теоретичних та емпіричних даних;

б) емпіричні: Гейдельберзький тест мовленнєвого розвитку (Heidelberger Sprachentwicklungs Test), методика діагностики комунікативної компетентності (за І. Баранець);

в) математико-статистичні (процедура кількісної та якісної обробки даних).

Базою дослідження стали: Відділення комплексної реабілітації дітей з інвалідністю по Хортицькому району (м. Запоріжжя), Центр комплексної реабілітації дітей з інвалідністю та дітей, які належать до групи ризику щодо отримання інвалідності Хортицької національної академії.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного теоретичного й емпіричного дослідження формування навичок спілкування у дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями дозволяють зробити висновки щодо виконаних завдань:

1) на основі аналізу психолого-педагогічної літератури охарактеризувати особливості навичок спілкування у дітей з легким ступенем інтелектуального порушення;

Діти з легким ступенем порушення інтелекту оволодівають мовленням із запізненням, проте вони можуть підтримувати розмови на побутові теми та брати участь у спілкуванні, проте для їх мовлення характерні певні особливості. Зокрема, спостерігаються порушення у фонетиці, обмеженість словникового запасу, труднощі у розумінні окремих слів та їхнє не зовсім точне використання. Комунікативна функція слова реалізується не в повному обсязі. Ця група дітей сприймає й розуміє значно більше слів, ніж може застосувати у власному мовленні. Їхня активна лексика містить велику кількість мовленнєвих штамів. Граматична будова висловлювань має певні недоліки, що проявляються у рідкому використанні прикметників, прийменників та сполучників, через що їхній активний словник залишається недостатньо розвиненим. Їхнє мовлення здебільшого складається з коротких, нескладних речень. Формулювання власних думок викликає у них певні труднощі.

2) дібрати діагностичний інструментарій та визначити рівні сформованості навичок спілкування у дітей старшого дошкільного віку з легким ступенем інтелектуального порушення;

Метою констатувального етапу дослідження було визначення рівня сформованості навичок спілкування у дітей старшого дошкільного віку з легким ступенем інтелектуального порушення.

Базою дослідження стали: Відділення комплексної реабілітації дітей з інвалідністю по Хортицькому району (м. Запоріжжя), Центр комплексної реабілітації дітей з інвалідністю та дітей, які належать до групи ризику щодо отримання інвалідності Хортицької національної академії.

Нами в роботі використані такі діагностичні методики: Гейдельберзький тест мовленнєвого розвитку (Heidelberger Sprachentwicklungs Test), методика діагностики комунікативної компетентності (за І. Баранець).

З) розробити та обґрунтувати програму формування навичок спілкування у дітей старшого дошкільного віку з легким ступенем інтелектуального порушення та перевірити її ефективність.

Для реалізації формувальної частини експерименту нами створена програма формування навичок спілкування у дітей старшого дошкільного віку з легким ступенем інтелектуального порушення. Мета програми: формування та розвиток навичок ефективного спілкування у дітей старшого дошкільного віку з легким ступенем інтелектуального порушення, що сприятиме їхній соціалізації, взаємодії з однолітками та дорослими, розширенню словникового запасу та вдосконаленню мовленнєвих умінь.

По завершенню реалізації системи занять було проведено повторну діагностику та виявлено зростання отриманих показників на констатувальному етапі експерименту. Отже, впроваджена програма з формування навичок спілкування у дітей старшого дошкільного віку з легким ступенем інтелектуального порушення мала успіх та продемонструвала позитивні зрушення.